แผนบริหารการสอนประจำบทที่ ๕
การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

๑. กรณีศึกษาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๒. การน้อมนำหลัก“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” สู่การปฏิบัติ
๓. กรณีศึกษาบุคคลที่มีผลงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๔. บทสรุป
๕. คำถามทบทวน

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อนักศึกษาเรียนจบบทนี้แล้ว นักศึกษาสามารถกระทำในสิ่งต่อไปนี้ได้

๑. อธิบายการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระดับบุคคลและครอบครัว ระดับชุมชน ระดับประเทศ ได้อย่างถูกต้อง

๒. อธิบายการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเกษตรกร นักธุรกิจ นักการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ ครูและอาจารย์ ได้อย่างถูกต้อง

๓. สามารถเรียนรู้ตามบุคคลที่มีผลงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

๑. วิธีสอน

๑.๑ การถามตอบ เพื่อประเมินความรู้เดิม
๑.๒ การระดมสมอง
๑.๓ การบรรยายสไลด์จากไฟล์ power point ประกอบการสอน
๑.๔ ร่วมอภิปรายเนื้อหา และทำแบบฝึกหัดในชั้นเรียน
๑.๕ มอบหมายคำถามทบทวนเป็นการบ้าน

๒. กิจกรรมการเรียนการสอน

๒.๑ การประเมินความรู้เดิมของนักศึกษา สอบถามนักศึกษาเพื่อประเมินความรู้เดิมของนักศึกษา ให้อาจารย์ได้ทราบปัญหาของนักศึกษา ซึ่งจะช่วยให้จัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๒.๒ การอภิปรายร่วมกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษา อาจารย์นำนักศึกษาระดมสมองและให้ร่วมกันอภิปรายในชั้นเรียน เกี่ยวกับเรื่อง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๓ การแบ่งกลุ่มศึกษาค้นคว้า ให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มทำงานสืบค้นความรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ รวมทั้งฐานข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ต และนำข้อมูลที่ค้นคว้าได้มาเรียบเรียงเป็นเอกสารและนำเสนอในชั้นเรียน

๒.๔ การบรรยายและถามตอบปัญหา ให้นักศึกษาอ่านเอกสารคำสอนล่วงหน้าก่อนฟังบรรยายจากอาจารย์ในชั้นเรียน ซึ่งจะเน้นประเด็นที่นักศึกษาอ่านไม่เข้าใจ หรือสิ่งที่จำเป็นต้องยึดถือเป็นหลักในการส่งเสริมการเรียนรู้

สื่อการเรียนการสอน

๑. สไลด์ Power point ประกอบการสอน บทที่ ๕
๒. VDO ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๓. เอกสาร หนังสือ และตำราเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชา เช่น
- เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร (๒๕๔๙)
- ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (๒๕๕๐)
- ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย (๒๕๕๐)
- การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง (๒๕๕๐)
- จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ...กว่า ๑ ทศวรรษ (๒๕๕๕)

การวัดผลและการประเมินผล

๑. สังเกตจากความสนใจของผู้เรียน การซักถาม การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
๒. ประเมินการอภิปราย การทำกิจกรรมในชั้นเรียน
๓. คะแนนจากการทำแบบฝึกหัด

บทที่ ๕
การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำรงชีวิต

อาจารย์ญาณภัทร ยอดแก้ว

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นองค์ความรู้ที่รวบรวมแนวพระราชดำริ พระราชดำรัส พระบรมราโชวาท หลักการทรงงานและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ รวมทั้งพระราชจริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ซึ่งเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า เป็นศาสตร์แห่งการพัฒนาที่สามารถนำพาประเทศชาติและสังคมทุกระดับ รวมทั้งระดับปัจเจกบุคคลให้ได้รับความสุข ความเจริญอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง แต่ด้วยองค์ความรู้ตามศาสตร์พระราชานั้น มีความหลากหลายและกว้างขวาง การทรงงานหรือโครงการต่างๆ มีบริบทที่เกี่ยวข้องแตกต่างกันไปตามพื้นที่ เวลา และความเหมาะสมกับทุกมิติ การจะน้อมนำศาสตร์พระราชาไปปฏิบัติให้เหมาะสมและบรรลุผลที่ดีงามได้นั้น จะต้องอาศัยความเข้าใจที่ถ่องแท้ในเรื่องนั้น ๆ ที่สำคัญจะต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทต่างๆ การประยุกต์ในแต่ละบุคคล องค์กร และสังคมนั้น อาจจะมีวิธีการหรือแนวทางที่แตกต่างกันไป ไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัว แต่มีหลักการที่ชัดเจน คือ มุ่งประโยชน์สุขและความยั่งยืน

สำหรับเนื้อหาสาระในบทนี้ เป็นกรณีศึกษาเกี่ยวกับการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งแบ่งออกเป็นระดับต่างๆ โดยแนวคิดอื่นๆ หรือหลักการทรงงานอื่นๆ ก็สามารถใช้แนวทางการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบในการพิจารณาและกำหนดแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในเรื่องนั้นๆ เพื่อให้บรรลุผลที่ดีงามตามที่มุ่งหมายไว้

กรณีศึกษาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระราชทานให้กับปวงชนชาวไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำประเทศไทยไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ด้วยพระปรีชาสามารถและพระวิสัยทัศน์อันกว้างไกลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัสชี้แนะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยมากกว่า ๔๐ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันใน

ตัวที่ดี ตลอดจนใช้คุณธรรม ความรู้ และดำเนินชีวิตด้วยความเพียร เพื่อป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤต และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งประชาชนทุกระดับจนถึงระดับรัฐนำไปใช้ได้ คือ คำว่า“พอ” คือ พอประมาณ เดินเส้นทางสายกลางตลอด ทำอะไรด้วยเหตุด้วยผลตั้งอยู่ในความพอดี มีภูมิคุ้มกันตลอดเวลา และทุกอย่างต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งทุกคนสามารถน้อมนำมาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) โดยคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ได้ประสานภาคีต่างๆเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้ประชาชนและทุกภาคส่วนของสังคมสามารถนำหลักปรัชญาฯไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และบังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ได้จัดทำหนังสือเรื่องการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยสรุปว่า การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งได้เป็น ๓ ระดับ ได้แก่ บุคคลและครอบครัว ชุมชน ประเทศ และกลุ่มต่างๆ แบ่งได้เป็น ๕ ระดับ ได้แก่ เกษตรกร นักธุรกิจ นักการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ ครูและอาจารย์ โดยมีรายละเอียด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๐: ๑๑-๓๐) ดังนี้

๑.การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว

เริ่มต้นจากการเสริมสร้างคนให้มีการเรียนรู้วิชาการและทักษะต่างๆ ที่จำเป็น เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ พร้อมทั้งเสริมสร้างคุณธรรม จนมีความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศอย่างสมดุล เพื่อจะได้ละเว้นการประพฤติมิชอบ ไม่ตระหนี่ เป็นผู้ให้ เกื้อกูลแบ่งปัน มีสติยั้งคิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจหรือกระทำการใดๆ จนกระทั่งเกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต โดยสามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของความมีเหตุผล พอเหมาะพอประมาณกับสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ของแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์ แล้วเพียรฝึกปฏิบัติเช่นนี้จนสามารถทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเองได้และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ในที่สุด

๒.การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน

ชุมชนพอเพียง ประกอบด้วย บุคคลและครอบครัวต่างๆ ที่ใฝ่หาความก้าวหน้าบนพื้นฐานของปรัชญาแห่งความพอเพียง คือมีความรู้และคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตจนสามารถพึ่งตนเองได้บุคคลเหล่านี้มารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆที่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานภาพ ภูมิสังคมของแต่ละชุมชน โดยพยายามใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผ่านการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลหลายสถานภาพในสิ่งที่จะสร้างประโยชน์สุขของคน ส่วนรวม และความก้าวหน้าของชุมชนอย่างมีเหตุผลโดยอาศัยสติ ปัญญา ความสามารถ

ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริตอดกลั้นต่อการกระทบกระทั่ง ขยันหมั่นเพียร และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือแบ่งปันกันระหว่างสมาชิกชุมชน จนนำไปสู่ความสามัคคีของคนในชุมชนซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนาของชุมชนที่สมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จนกระทั่งสามารถพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่างๆ

๓.การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ

แผนการบริหารจัดการประเทศ ส่งเสริมให้บุคคล/ชุมชนต่างๆ มีวิถีปฏิบัติ มีความร่วมมือและการพัฒนาในสาขาต่างๆ ตามแนวทางของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและดำเนินการตามแผนดังกล่าวอย่างรอบคอบเป็นขั้นตอน เริ่มจากการวางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียง โดยส่งเสริมให้ประชาชนส่วนใหญ่สามารถอยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้ด้วยมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และมีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร เอื้อเฟื้อแบ่งปัน และใช้สติปัญญาในการตัดสินใจและดำเนินชีวิตพร้อมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มคนต่างๆ จากหลากหลายภูมิสังคมหลากหลายอาชีพ หลากหลายความคิด ประสบการณ์เพื่อสร้างความเข้าใจและรู้ความเป็นจริงระหว่างกันของคนในประเทศ จนนำไปสู่ความสามัคคี และจิตสำนึกที่จะร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างสอดคล้องสมดุลกับสถานภาพความเป็นจริงของคนในประเทศอย่างเป็นขั้นเป็นตอนเป็นลำดับๆ ต่อไป

๔.การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเกษตรกร

แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีประโยชน์ต่อเกษตรกรเป็นอย่างมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวคิดที่เรียกว่า “การเกษตรทฤษฎีใหม่” เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรให้มีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ ใช้ในการประกอบอาชีพ หลักการ “เกษตรทฤษฎีใหม่” มี ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ เป็นแนวทางการจัดการพื้นที่เกษตรกรรม ในระดับครอบครัวที่สอดคล้อง สมดุลกับระบบนิเวศ เพื่อให้พออยู่ พอกิน สมควรแก่อัตภาค ในระดับที่ประหยัดเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้

ขั้นตอนที่ ๒ การรวมกลุ่มในรูปสหกรณ์ ร่วมมือกันในการผลิต จัดการตลาด และพัฒนาสวัสดิการของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เป็นการสร้างความสามัคคีภายในท้องถิ่น และเตรียมความพร้อมก่อนก้าวสู่โลกภายนอก

ขั้นตอนที่๓ ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อจัดหาทุน วิชาการ ความรู้เทคโนโลยี จากธุรกิจเอกชน เช่น ธนาคาร บริษัท ห้างร้าน เอกชน ตลอดจน หน่วยงานภาครัฐ มูลนิธิต่างๆ มาช่วยในการลงทุน และพัฒนาคุณภาพชีวิต

โดยสรุป แนวพระราชดำริส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ และมีการรวมกลุ่มกันและเชื่อมโยงเครือข่ายในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าไปอย่างสมดุลกับสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นขั้นตอน โดยประยุกต์ใช้ความรู้ ภูมิปัญญา และทรัพยากรด้านต่างๆ ที่มีอยู่อย่างเหมาะสม บนพื้นฐานของคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร เอื้อเฟื้อแบ่งปัน และใช้สติปัญญา ในการตัดสินใจและดำเนินชีวิตการตลาด การผลิต การจัดการและข่าวสารข้อมูล

๕.การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มนักธุรกิจ

นักธุรกิจพอเพียงจะคำนึงถึงความมั่นคงและยั่งยืนของการดำเนินธุรกิจมากกว่าการแสวงหาผลประโยชน์ระยะสั้น ฉะนั้น จึงต้องมีความรอบรู้ในธุรกิจที่ตนดำเนินการอยู่ และมีการศึกษาข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้สามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มีความรอบคอบในการตัดสินใจในแต่ละครั้ง เพื่อป้องกันข้อบกพร่องเสียหายต่างๆ ไม่ให้เกิดขึ้น และต้องมีคุณธรรม คือมีความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบอาชีพ ไม่ผลิตหรือค้าขายสินค้าที่ก่อโทษหรือสร้างปัญหาให้กับคนในสังคมและสิ่งแวดล้อม มีความขยันหมั่นเพียรอดทนในการพัฒนาธุรกิจไม่ให้มีความบกพร่องและ

๖.การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มนักการเมือง

นักการเมืองที่มีหลักคิด และหลักปฏิบัติบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเป็นตัวอย่างของผู้นำที่มีความเข้มแข็งทางด้านคุณธรรม จริยธรรมมีความละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำความผิดแม้เพียงเล็กน้อย เนื่องจากการกระทำของผู้นำส่งผลกระทบในวงกว้างต่อชุมชน/สังคม และในขณะเดียวกันนักการเมืองในทุกระดับจะต้องรู้จักสังคม ชุมชน ที่แต่ละคนเป็นผู้แทนอย่างถ่องแท้มีความเข้าใจระบบการปกครองและระเบียบปฏิบัติต่างๆ ตามกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม รอบรู้และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยมุ่งที่จะดำเนินวิถีทางการเมืองเพื่อให้ท้องถิ่น/ประเทศชาติ มีความก้าวหน้าไปอย่างสมดุลในทุกๆ ด้านและคนในท้องถิ่น/ประเทศชาติ อยู่อย่างพอเพียงสมัครสมานสามัคคีปรองดองกันการกำหนดนโยบาย การออกกฎหมายและข้อบัญญัติต่างๆ ต้องยึดมั่นอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง โดยบำรุงรักษาสิ่งที่ดีที่มีอยู่แล้ว เช่น ค่านิยมองค์ความรู้ สิ่งแวดล้อมที่ดี ให้คงอยู่ พร้อมทั้งปรับปรุง/แก้ไข/ยกเลิก ส่วนที่ไม่ดีที่เป็นเหตุให้เกิดความไม่สมดุล ไม่พอเพียงในสังคม ให้กลับมาสู่แนวทางปฏิบัติที่มุ่งสู่ความสมดุลและสนับสนุนให้เกิดสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมแต่ยังขาดอยู่ เช่น ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี การพัฒนาฝีมืออาชีพต่างๆ ให้เกิดขึ้นอย่างสมดุลกับศักยภาพและระดับการพัฒนาของท้องถิ่น/ประเทศชาติ เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองได้ของคน/ชุมชนในทุกระดับ

๗.การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องเริ่มต้นสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลก่อนโดยตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในการเป็นผู้ให้บริการแก่สังคม และร่วมเสริมสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมและอยู่ร่วมกับระบบนิเวศได้อย่างสมดุล มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีสติยั้งคิด ใช้ปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่บนพื้นฐานของความมีเหตุมีผล พอประมาณกับศักยภาพและสถานภาพของแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์ และหมั่นเสริมสร้างความรู้ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เพื่อจะได้มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีการเตรียมนโยบาย แผนงาน หรือโครงการต่างๆต้องสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยเน้นการพัฒนาที่สร้างความสมดุลในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยมุ่งให้ประชาชน/ชุมชนสามารถพึ่งตนเองและสามารถเป็นที่พึ่งของสังคม/ประเทศชาติได้ในที่สุด

เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ควรสั่งการหรือชี้นำประชาชน/ชุมชนมากเกินไป แต่ควรสนับสนุนให้ประชาชน/ชุมชนสามารถช่วยตนเอง กำหนดทิศทางการพัฒนาหรือแผนงาน กิจกรรมที่ยืนอยู่บนขาตนเองพึ่งพาตนเองได้ แล้วให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมาช่วยสนับสนุนให้แผนงาน กิจกรรมนี้เป็นจริงขึ้นมาตามหลักการพัฒนา “ช่วยเหลือประชาชน/ชุมชนเพื่อให้เขาช่วยตัวเองได้”

๘.การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มครูและอาจารย์

ครูและอาจารย์จะต้องทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนและนักศึกษา ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงให้ได้ก่อน จึงจะสามารถถ่ายทอด ปลูกฝังอบรม และทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนและนักศึกษา ให้เข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้องและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคน ผ่านการบูรณาการในสาระเรียนรู้วิชาต่างๆตลอดจนสอดแทรกในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่างๆ การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ต้องเริ่มจากการตระหนักถึงความจำเป็นของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศได้อย่างสมดุลและเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้จนเห็นว่าเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติที่จะเสริมสร้างให้สังคมเกิดสันติสุข มีความเจริญก้าวหน้าอย่างสมดุลและยั่งยืน และคนในสังคมมีความสามัคคี ปรองดองกัน แล้วฝึกปฏิบัติตนให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีสติยั้งคิด ใช้ปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบ ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่บนพื้นฐานของความมีเหตุผล พอประมาณกับศักยภาพและสถานภาพของแต่ละบุคคล ในแต่ละสถานการณ์และหมั่นเสริมสร้างความรู้ในด้านต่างๆ ให้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงเพื่อจะได้มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เนื่องจากความรู้และความมีเหตุมีผลมีความสำคัญยิ่ง ครูและอาจารย์จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในเรื่องนี้ แต่อย่าลืมว่าต้องเป็นความรู้ที่รอบคอบระมัดระวัง และเหมาะสมกับแต่ละภูมิสังคมด้วย

ในปัจจุบันหลายภาคส่วนได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้นำทางชีวิตและประสบความสำเร็จอย่างดียิ่ง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ(สำนักงาน กปร.) ได้จัดการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น เพื่อค้นหาและนำตัวอย่างความสำเร็จของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเผยแพร่ ส่งเสริม และยกย่องให้เป็นที่รู้จัก สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตพัฒนาชุมชน องค์กร สังคม และประเทศชาติต่อไป

การน้อมนำหลัก“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” สู่การปฏิบัติ

ประชาชนทุกคนสามารถน้อมนำหลักปรัชญาฯ มาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ โดยต้อง “ระเบิดจากข้างใน” คือ การเกิดจิตสำนึกมีความศรัทธา เชื่อมั่น เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน องค์กร สังคม และประเทศชาติต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๐: ๑๘-๒๑)

๑. ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจพึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถไม่ทำอะไรเกินตัวดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นรวมทั้งไฝ่รู้และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่พึ่งให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น หาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวจากการประกอบสัมมาชีพ รู้ข้อมูลรายรับ-รายจ่าย ประหยัดแต่ไม่ใช่ตระหนี่ ลด-ละ-เลิก อบายมุข สอนให้เด็กรู้จักคุณค่า รู้จักใช้ และรู้จักออมเงินและสิ่งของ เครื่องใช้ ดูแลรักษาสุขภาพ มีการแบ่งปันภายในครอบครัว ชุมชน และสังคมรอบข้าง รวมถึงการรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

๒. ความพอเพียงระดับชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้ รัก สามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันในชุมชนและนอกชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ องค์กรการเงิน สวัสดิการชุมชน การช่วยดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้ง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

๓. ความพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน เริ่มจากความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจที่หวังผลประโยชน์หรือกำไรในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น แสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการแบ่งปัน มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมทั้งลูกค้า คู่ค้า ผู้ถือหุ้น และพนักงานด้านการขยายธุรกิจต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป รวมทั้งต้องมีความรู้และเข้าใจธุรกิจของ

ตนเองรู้จักลูกค้า ศึกษาคู่แข่ง และเรียนรู้การตลาดอย่างถ่องแท้ ผลิตในสิ่งที่ถนัดและทำตามกำลัง สร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง มีการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อสังคมและป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญต้องสร้างเสริมความรู้และจัดสวัสดิการให้แก่พนักงานอย่างเหมาะสม

๔. ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการประเทศ โดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆ แห่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญา และร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรฐกิจพอเพียงอย่างรู้ รัก สามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

แนวทางปฏิบัติ โดยเริ่มจากตัวเองก่อน ด้วยการฝึกจิตข่มใจตนเอง และอบรมเลี้ยงดูคนในครอบครัวให้มีคุณธรรม กินอยู่ตามอัตภาพ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาและมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่พึ่งให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น การหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวจากการประกอบสัมมาชีพ การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ประหยัด แต่ไม่ใช่ตระหนี่ ลด ละ เลิกอบายมุข รู้จักคุณค่า รู้จักใช้ รู้จักออมเงิน และสิ่งของเครื่องใช้ดูแลรักษาสุขภาพให้แข็งแรง มีการแบ่งปันภายในครอบครัว ชุมชน และสังคมรอบข้าง รวมถึงการรักษาวัฒนธรรมประเพณี และการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งบริหารความเสี่ยงด้วยการสร้างภูมิคุ้มกัน ด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

ยกตัวอย่างความพอเพียง เช่น ถ้ามีกระเป๋าถืออยู่ ๔ ใบ แต่อยากซื้อใบที่ ๕ ต้องคำนึงถึงหลักสำคัญในองค์ประกอบของปรัชญาฯ คือ พอประมาณ มีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน หากซื้อแล้วต้องพิจารณาว่ามีเงินพอใช้ ถึงสิ้นเดือนหรือไม่ หากไม่พอแสดงว่า ภูมิคุ้มกันบกพร่อง จึงไม่ควรซื้อกระเป๋า แต่หากมีเงินเดือนมากพอ ไม่เดือดร้อน และจำเป็นต้องใช้ ก็สามารถซื้อได้แต่ราคาต้องเหมาะสมด้วย หรือหากครอบครัวมีปัญหาเรื่องเป็นหนี้ ต้องไปดูเหตุปัจจัยของการเป็นหนี้ ทั้งที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ โดยลงบัญชีแบ่งประเภทรายรับรายจ่าย หากรายจ่ายใดสามารถควบคุมได้และเป็นรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ก็ให้ลดหรือยกเลิกไป เช่น โทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่หรือสิ่งของที่เป็นอบายมุขทั้งปวง

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่างๆ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๕๐: ๒๒-๒๓) ได้เสนอแนะการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่างๆ ดังนี้

๑.ด้านเศรษฐกิจ ไม่ใช้จ่ายเกินตัวไม่ลงทุนเกินขนาด คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกัน ไม่เสี่ยงเกินไป

๒.ด้านจิตใจ มีจิตใจเข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดีเอื้ออาทรเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

๓.ด้านสังคมและวัฒนธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันรู้ รัก สามัคคีสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชนรักษาเอกลักษณ์ภาษา ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

๔.ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและคงอยู่ชั่วลูกหลาน

๕.ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้าน

การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจังจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศก้าวหน้าไปอย่างสมดุลมั่นคงและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านชีวิตเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี อันจะนำไปสู่“ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย”

กรณีศึกษาบุคคลที่มีผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงมิใช่เรื่องของเกษตรกร ชาวไร่ ชาวนา หรือคนยากจนเท่านั้น แต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกกลุ่มอาชีพ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ธุรกิจเอกชน ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ดังนั้น ขอนำตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของบุคคล ชุมชน และองค์กร ที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ซึ่งเป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จมานำเสนอ ดังนี้

๑. กรณีศึกษาบุคคลที่มีผลงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเภทบุคคลด้านประชาชนทั่วไป

นายแสนหมั้น อินทรไชยา ผู้ชนะเลิศการประกวดผลงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปี ๒๕๕๐ ประเภทบุคคล ด้านประชาชนทั่วไป

นายแสนหมั้น อินทรไชยา ตำบลถ่อนนาลับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ จนสามารถพัฒนาตนเอง และครอบครัวให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยาก สามารถพึ่งตนเองได้ และเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในชุมชน จากนั้นได้แบ่งปันความรู้ให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อีกทั้งยังใช้บ้านของตนเองเป็นศูนย์การเรียนรู้และแบบอย่างของการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงที่มีผู้สนใจมาดูงานถึงเดือนละกว่า ๑๐๐ ราย

พึ่งตนเอง หลักธรรมข้อแรกของชีวิต

เนื่องจากครอบครัวของผมมีฐานะยากจน มีหนี้สิน เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ไม่มีโอกาสเรียนต่อ ประกอบกับสุขภาพไม่ดี เกิดความท้อแท้ ไม่อยากมีชีวิตอยู่อีกต่อไป กระทั่งได้บวชเรียน ศึกษาหลักธรรม และคิดได้ว่าการที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์นี้นับว่าสุดประเสริฐแล้ว ขณะบวชเป็นพระได้ยึดหลักการพึ่งตนเอง และได้ตระหนักในภายหลังว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้พสกนิกรนั้น เป็นหลักธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ให้ยึดหลักการพึ่งตนเองเช่นกัน

ประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง สร้างฐานความมั่นคงให้ตนเองและชุมชน

ผมได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน โดยยึดแนวปฏิบัติเป็น ๓ ระดับ คือ ระดับแรก พึ่งตนเองเป็นหลักระดับที่สอง รวมกลุ่มในชุมชน แบ่งปัน และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระดับที่สาม สร้างเครือข่ายร่วมกันขยายผลสู่นอกชุมชนต่อไป นอกจากนี้ ได้ยึดหลัก ๕ ประการในการดำเนินชีวิต ได้แก่ หนึ่ง มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง สอง มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม สาม มีความรับผิดชอบร่วมกัน สี่ มีความเห็นอกเห็นใจกัน ห้า มีความไว้วางใจกัน ผมได้เริ่มต้นด้วยการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเรื่อยๆ จนมีกิน มีใช้ มีออม สมาชิกครอบครัวมีความสุข แล้วจึงขยายผลสู่เพื่อนบ้านและชุมชน ต่อมาเมื่อมีโอกาสเรียนรู้หลักเกษตรทฤษฎีใหม่ จึงจัดการพื้นที่ตามหลักทฤษฎีใหม่และทำไร่นาสวนผสม ขุดสระเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้ง โดยยังสามารถหาปลาจากสระมาประกอบอาหารได้ด้วย ผมจึงชักชวนชาวบ้านช่วยกันขุดสระ โดยผลัดกันขุด ทุกบ้านจึงมีสระน้ำไว้ใช้แก้ปัญหา พัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชน ผมยังร่วมพัฒนาชุมชนกับชาวบ้าน โดยเริ่มแรกได้แก้ปัญหาที่สำคัญ คือ ภาระหนี้สินและปัญหาน้ำท่วม โดยตั้งกลุ่มนาปรัง และยืมเงินจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อทำคลอง ผลจากการขุดคลองทำให้สามารถทำนาได้ปีละ ๓ ครั้ง ช่วยให้มีรายได้มากขึ้น

จากนั้นมาผมได้รับความไว้วางใจให้เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ๓ สมัย ได้ผลักดันให้ชาวบ้านมีโอกาสแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนร่วมกันเริ่มตั้งแต่การก่อตั้งร้านค้าและปั๊มน้ำมันชุมชน กลุ่ม ผลิตข้าวชุมชน ซึ่งสามารถสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้แก่หมู่บ้าน เพราะมีพลังในการต่อรองกับพ่อค้าคนกลางการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม ทำให้เกิดปัญญาในการทำสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน เช่น กลุ่มผลิตข้าวได้เรียนรู้ถึงการคัดพันธ์ข้าวที่มีคุณภาพหรือการนำทรัพยากรที่เหลือใช้ในชุมชนมาสร้างความคุ้มค่าโดยนำมาทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ปุ๋ยหมักอินทรีย์อัดเม็ดและส่งเสริมให้เยาวชนในหมู่บ้านได้รู้จักวัฒนธรรมภูไท ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของคนในหมู่บ้านและสืบทอดให้คงอยู่กับชุมชน โดยจัดตั้งกลุ่มพิณแคนแดนภูไทให้ลูกหลานได้สืบทอด

สร้างแหล่งทุน ฟื้นฟูภูมิปัญญา ต่อยอดงานพัฒนา

เมื่อคนในชุมชนเริ่มเห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่ม ทำให้มีการรวมกลุ่มกันมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มก่อสร้าง กลุ่มโรงสีข้าวชุมชน กลุ่มสตรีเลี้ยงหมู กลุ่มผลิตอาหารสัตว์ กลุ่มจักสาน เมื่อกลุ่มอาชีพเติบโตขึ้น ความต้องการเงินทุนก็มีมากขึ้น ผมจึงสร้างระบบเครือข่ายของเงินทุน โดยการจัดตั้งกองทุนรวมเป็น “ธนาคารชุมชน” ที่เกิดจากการออมของชาวบ้านเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารชุมชน ทำให้มีการตั้งธนาคารชุมชนแห่งแรกของจังหวัดอุดรธานีเมื่อ ๑๐ ปีที่ผ่านมา และขณะนี้กำลังจัดตั้งศูนย์การค้าในหมู่บ้าน เพื่อเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าของชุมชนโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางและแก้ไขปัญหาการถูกโกงตาชั่ง นอกจากนี้ ผมพยายามฟื้นฟูภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การทอได้มีการพัฒนาจนเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน และร่วมกับชาวบ้านนำสมุนไพรมาปลูก ส่งเสริมหมอสมุนไพร และจะต่อยอดเป็นการนวดสปาและอบสมุนไพร รวมทั้งได้ส่งเสริมอาชีพใหม่ๆ เช่น การทำเครื่องประดับจากหอยกาบ การจักสาน ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านได้มาก จนในปัจจุบันพัฒนาเป็นอาชีพหลัก และอาชีพทำนากลายเป็นอาชีพเสริม ที่สำคัญ คือ ผมให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ป่าตามพระราชดำรัสในหลวง

การสร้างความเข้มแข็งและพึ่งตนเองในชุมชน

สิ่งสำคัญ อีกประการหนึ่ง ผมคิดว่าที่ชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขก็เนื่องจากการที่เราได้ร่วมกันตั้งกฎให้ทุกคนยึดถือปฏิบัติ เช่น การห้ามบุกรุกที่สาธารณะ ป่าไม้ หรือพื้นที่ของวัด เด็กวัยรุ่นชกต่อยตีกัน หรือสามีภรรยาทะเลาะวิวาทกัน ก็จะถูกปรับ และให้นำเงินมาเป็นกองกลางสำหรับพัฒนาหมู่บ้าน ทำให้เยาวชนได้ซึมซับเป็นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติการที่ชุมชนจะพัฒนาเจริญก้าวหน้าได้ ผู้นำต้องเสียสละ ช่วยเหลือเพื่อส่วนรวมมีความซื่อสัตย์ และในการบริหารหมู่บ้านต้องมีการประชุมหารือ เป็นประจำ เมื่อชาวบ้านเห็นด้วยแล้วจึงดำเนินการ โดยไม่หวังผลประโยชน์ เน้นพออยู่พอกิน พอใช้ มุ่งทำงานแบบพี่น้องทุกครั้ง เมื่อมีโอกาส ผมจะเข้ารับการอบรมดูงานเสมอ และนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้จนเป็นแบบอย่าง โดยทุกเช้าผมจะส่งเสียงตามสายในหมู่บ้าน เผยแพร่ความรู้และประสบการณ์ต่างๆให้ชาวบ้านได้รับทราบและเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน รวมถึงยินดีที่จะถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่ประชาชนทั่วประเทศที่มาดูงานด้วย

เศรษฐกิจพอเพียงนำชีวิตและครอบครัวสู่ความสุข

จากการยึดมั่นดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ช่วยให้ผมและครอบครัวมีความอบอุ่น เอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ไม่ทะเลาะวิวาท ไม่ติดอบายมุข ที่สำคัญ คือเรามีการปรึกษาพูดคุย และให้อภัยกัน ครอบครัวผมไม่เคยจัดงานวันเกิด แต่จะพาลูกเข้าวัดทำบุญแทน นอกจากนี้ ยังส่งผลให้ผมและครอบครัวมีอาหารเหลือกิน และเงินเหลือเก็บ ทั้งยังสร้างประโยชน์ให้ชุมชนได้อย่างมากมาย รางวัล

ต่างๆ ที่ได้รับนั้น เป็นสิ่งที่มีค่าและเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ที่สำคัญ คือ คนในชุมชนหันมาให้ความร่วมมือและยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตเช่นเดียวกับผมพระมหากรุณาธิคุณในหลวง... เศรษฐกิจพอเพียงนำสังคมสู่ความมั่นคงอย่างยั่งยืน

เมื่อชาวบ้านต่างเข้าใจหลักปรัชญาฯ ผมจึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนจนประสบความสำเร็จ โดยชาวบ้านจะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แบ่งปัน ไม่ก้าวกระโดด มีความรู้ตามภูมิปัญญาของเรา ไม่ต้องหวังพึ่งใคร ช่วยลดความขัดแย้งและชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเอง ทั้งยังเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่นด้วย ผมเชื่อมั่นว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นประโยชน์ต่อชาวบ้าน ชีวิตนี้จะทำเพื่อในหลวง หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนับเป็นหลักการที่สมบูรณ์แบบ ถ้าใครปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระองค์จะเจริญก้าวหน้า ไม่มีศัตรู มีแต่มิตร ผมได้ปฏิบัติมาหลายสิบปีแล้วเป็นเรื่องจริง ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะมีพระชนมายุครบ ๗ รอบ ขอเชิญชวนชาวไทยทุกคนดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริถวายแด่พระองค์ โดยมุ่งพึ่งตนเอง แบ่งปัน เพื่อสร้างความสงบร่มเย็นให้แก่ประเทศชาติครับ

๒. กรณีศึกษาบุคคลที่มีผลงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเภทชุมชน

นายบาล บุญก้ำ ผู้ชนะเลิศการประกวดผลงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปี ๒๕๕๒ ประเภทชุมชน

นายบาล บุญก้ำ ชุมชนบ้านดอกบัว ตำบลบ้านตุ่น อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนหมู่บ้านดอกบัวได้หลงใหลไปตามกระแสของยุคโลกาภิวัตน์ เสียเงินไปกับการซื้อสารเคมีมาใช้ทำการเกษตร จนร่างกายสะสมสารพิษตกค้าง และเกิดหนี้สินเดือดร้อนกันทั่ว กระทั่งได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในหมู่บ้าน ช่วยให้ทุกชีวิตในชุมชนบ้านดอกบัวอยู่เย็นเป็นสุขไม่มีหนี้สินไม่ต้องดิ้นรนหางานทำ นอกหมู่บ้านซึ่งต่างซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อให้เกิดประโยชน์สุขกับคนไทย จึงเชิญชวนประชาชนทั้งประเทศน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ทุกบ้าน ทุกชุมชน เพื่อจะได้มีความสุขอย่าง เช่น ชุมชนบ้านดอกบัวหลง ตามกระแสโลกาภิวัตน์ ชุมชนมีหนี้สิน ป่วยด้วยสารพิษตกค้างอาชีพหลักของชาวบ้านดอกบัวคือการทำนา และปลูกผัก ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่ทำกันมานานกว่า ๒๐๐ ปี สมัยก่อนใช้มูลสัตว์เป็นปุ๋ยใส่นาข้าว จนเมื่อก้าวสู่กระแสโลกาภิวัตน์ คนในชุมชนหลงใหลไปตามกระแสหันมาใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าหญ้าในการทำนา เป็นสาเหตุให้คนในชุมชน ๙๐ เปอร์เซ็นต์ มีสารพิษตกค้างในร่างกาย และเป็นหนี้เป็นสินจากค่าใช้จ่ายซื้อปุ๋ยเคมี ก่อให้เกิดความเดือดร้อนกันไปทั่วอยู่ดีมีสุขเพราะเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ผมรับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านใหม่ๆ ไม่มีประสบการณ์ด้านการปกครอง จึงต้องหาข้อมูลจากภายในและนอกหมู่บ้าน แล้วนำมาวิเคราะห์ว่าบ้านดอกบัวมีจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไร โดยเปิดเวทีประชาคม และกระจายอำนาจให้กับคนในชุมชนมาช่วยกันคิด ช่วยกันทำ และหาแนวทางพัฒนาชุมชน พวกเราจึงคิดหาวิธีแก้ปัญหาสารเคมีตกค้างในร่างกาย ด้วยการ ลด ละ เลิกใช้สารเคมี จนปี ๒๕๓๙ หมู่บ้านของเราได้น้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำนาคือ ใช้ปุ๋ยหมักปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี ฟื้นฟู วัฒนธรรมการลงแขกเกี่ยวข้าว ช่วยกันทำนาหันมาปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้และปลูกผักปลอดสารพิษ เลี้ยงกบ ปลาดุก ไก่พันธุ์พื้นบ้าน และทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อปิดรูรั่ว ซึ่งช่วยให้เราเห็นที่มาของรายรับรายจ่ายเพื่อนำมาบริหารจัดการลดภาระหนี้สิน รวมทั้ง ส่งเสริมให้ชาวบ้านทุกครัวเรือนนำมาใช้ด้วย นอกจากนี้ ในชุมชนมีวัวอยู่ประมาณ ๔๐๐ กว่าตัว เราจึงนำมูลวัวมาทำแก๊สและกากมูลใช้ทำปุ๋ย ตามแนวพระราชดำริและส่งเสริมให้คนในชุมชนใช้วัตถุดิบในชุมชนมาทำอาชีพเสริม เช่น นำไม้ไผ่มาสานเป็นเข่งและสุ่มไก่ขาย ได้ราคาดีกว่าขายต้นไผ่ถึง ๖ เท่า ทำให้คนในชุมชนไม่ต้องจากบ้านเกิดไปหางานทำที่อื่น

หลังจากน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติช่วยให้เรารู้ว่าสิ่งไหนทำ แล้วดีหรือไม่ดี ถ้าไม่ดีก็ช่วยกันแก้ไข พร้อมทั้งหาแนวทางที่จะช่วยให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขยิ่งขึ้นหาแหล่งวิชาการมาสนับสนุนความรู้ให้คนในหมู่บ้าน เช่น เกษตรจังหวัดและกรมพัฒนาชุมชนผมใช้การบูรณาการโดยดึงความรู้จากนักวิชาการลงมาปฏิบัติ เช่น ประสบปัญหาแหล่งน้ำในชุมชนแห้ง จึงได้ศึกษาดูงานเรื่องทำฝายชะลอน้ำที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริจังหวัดเชียงใหม่ และกลับมาทำฝาย ช่วยให้ชุมชนของเรามีน้ำใช้ตลอดทั้งปี มีสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา และสาหร่าย ซึ่งสามารถนำมาเป็นอาหารของชาวบ้าน ปัจจุบันเราปลูกพืชผักและเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภค ช่วยลดรายจ่าย และคนในชุมชนได้รับประทานอาหารที่ปลอดภัย เหลือก็ขาย หรือแบ่งปันให้คนบ้านใกล้ อยู่กันแบบเครือญาติเหมือนสมัยก่อน ที่บอกว่า “มีพริกบ้านเหนือ มะเขือบ้านใต้” นอกจากนี้ ยังผลักดันให้ชุมชนร่วมกันปกครอง โดยร่วมตั้งกฎระเบียบต่างๆ น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ คนไทยอยู่เย็นเป็นสุข

การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ได้สร้างประโยชน์สุขให้กับคนไทย ช่วยให้คนในชุมชนลดรายจ่ายและต้นทุนการผลิต ไม่มีหนี้สิน และมีเงินสำหรับนำมาใช้ในกิจกรรมต่างๆ ขณะนี้ได้ขยายผลจนครบ ๑๑ หมู่บ้าน และกำลังขยายไปอีกหลายตำบลและหลายอำเภอ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระมหากรุณาธิคุณแก่พสกนิกรชาวไทยเป็นอันมาก ผมจึงขอเชิญชวนประชาชนคนไทยทั้งประเทศน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติกันทุกบ้านทุกชุมชนเหมือนกับหมู่บ้านของเราที่ได้น้อมนำมาประยุกต์ใช้และปฏิบัติช่วยให้อยู่เย็นเป็นสุขจนทุกวันนี้

๓.กรณีศึกษาบุคคลที่มีผลงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเภทธุรกิจขนาดใหญ่

นายกานต์ ตระกูลฮุน กรรมการผู้จัดการใหญ่ เอสซีจี ชนะเลิศการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงปี ๒๕๕๐ ประเภทธุรกิจขนาดใหญ่ นับเป็นการพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสครั้งสำคัญที่สุดขององค์กรขนาดใหญ่อย่างบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) หรือ เอสซีจี ในปัจจุบัน ที่ได้น้อมนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้บริหารจัดการองค์กรที่ช่วยให้องค์กรผ่านวิกฤตนั้นมาได้ และสามารถก้าวเดินต่อไปด้วยความมั่นคงและแข็งแกร่ง จึงนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานหลักปรัชญาฯ แก่ชาวไทย ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะแค่ในประเทศ นานาประเทศต่างยกย่องว่าเป็นสัจธรรมอันยิ่งใหญ่ หากน้อมนำไปปฏิบัติย่อมช่วยให้ทุกชีวิตในโลกอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและยั่งยืน

บทเรียนครั้งสำคัญของเอสซีจี

เอสซีจี เป็นองค์กรธุรกิจที่เติบโตควบคู่กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยมาเกือบ ๑๐๐ ปี และขยายธุรกิจอย่างต่อเนื่อง มุ่งสู่อุตสาหกรรมใหม่ๆ ที่มีความหลากหลาย จนมีกลุ่มธุรกิจถึง ๑๐ กลุ่ม ได้แก่ ปูนซีเมนต์ วัสดุก่อสร้าง เซรามิก จัดจำหน่ายปิโตรเคมี กระดาษ เหล็ก ยานยนต์ ไฟฟ้า และเครื่องจักรกล มีผลกำไร เฉลี่ย ๔,๔๐๐ ล้านบาทต่อปี แต่ในเวลาเดียวกันก็มีเงินกู้สุทธิสูงถึง ๑๑๙,๐๐๐ ล้านบาท ถึงแม้จะมีแผนงานที่ดี และดำเนินการโดยพนักงานที่มีความรู้ความสามารถ แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด คือ การเปลี่ยนมาใช้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศแบบลอยตัวเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๐ เอสซีจีจึงเป็นหนึ่งในหลายองค์กรที่ได้รับผลกระทบอย่างหนัก ปรากฏว่ายอดเงินกู้สุทธิเพิ่มขึ้นเป็น ๒๔๖,๗๐๐ ล้านบาทในปี ๒๕๔๐ ขณะที่ยอดขายในประเทศลดลงอย่างมาก เนื่องจากตลาดภายในประเทศหดตัว ถือเป็นวิกฤตครั้งสำคัญ ที่เอสซีจีประสบ

จากวิกฤตเศรษฐกิจ สร้างโอกาสให้พบหลักปรัชญาอันยิ่งใหญ่เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ เอสซีจีจึงได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้บริษัทก้าวเดินผ่านพ้นวิกฤตนั้น โดยเริ่มจากปฏิบัติด้วย “ความพอประมาณ” คือ ประเมินความสามารถขององค์กรว่ามีความเชี่ยวชาญในด้านใด เพื่อนำไปสู่ “ความมีเหตุผล” คือลดบทบาทในธุรกิจที่องค์กรไม่ถนัดและหันมาทุ่มเทกับธุรกิจที่องค์กรมีความถนัดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยทำการปรับโครงสร้างธุรกิจ จากเดิม ๑๐ กลุ่มธุรกิจ เหลือเพียง ๕ กลุ่มธุรกิจและลดบทบาทบริษัทร่วมทุนที่ไม่ได้อยู่ในธุรกิจหลักของเอสซีจี พร้อมกับการเร่งสร้าง “ภูมิคุ้มกัน”โดยบริหารความเสี่ยงอย่างเคร่งครัด และให้ความสำคัญ กับการมุ่งพัฒนาพนักงานอย่างต่อเนื่อง โดยไม่มีนโยบายปลดพนักงานอย่างที่องค์กรอื่นๆ ถือปฏิบัติ รวมทั้งเสริมสร้าง “ความรู้” โดยพัฒนาระบบการบริหารองค์ความรู้ภายในองค์กร และต่อ

ยอดไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม พร้อมทั้งยึดมั่นใน “คุณธรรม” ด้วยการบำเพ็ญกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

บทพิสูจน์ของการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ

ด้วยพื้นฐานความเป็นไทยที่หล่อหลอมพนักงานของเอสซีจีให้เป็นเสมือนคนในครอบครัวเดียวกันก่อให้เกิดเป็นความร่วมมือ ร่วมใจในการทุ่มเทของพนักงานทุกระดับเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย รวมทั้งคณะกรรมการและผู้บริหารระดับสูงปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี โดยเสียสละไม่ขึ้นค่าจ้างประจำปีของตนเอง ทำให้บริษัทสามารถผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจ และยังสามารถทำกำไรสูงสุดนับตั้งแต่ก่อตั้งบริษัทมาโดยในปี ๒๕๔๗ มีผลกำไรสุทธิสูงสุดเป็นประวัติการณ์ถึง ๓๖,๔๘๓ ล้านบาท ในขณะที่เงินกู้สุทธิลดลงเหลือ ๑๐๕,๕๑๒ ล้านบาท และมีฐานะการเงินที่แข็งแกร่ง สามารถเติบโตต่อไปอย่างยั่งยืน

การผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจครั้งนี้ เป็นบทพิสูจน์ว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวปฏิบัติที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับองค์กรภาคธุรกิจ และประชาชนในสังคมทุกระดับและทุกภาคส่วนของประเทศ โดยเป็นการเติบโตอย่างมั่นคง ยั่งยืน เป็นตัวอย่างและแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ประกอบการรายอื่นๆ ให้เห็นถึงคุณประโยชน์ของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเอสซีจี เราเชื่อว่าเป้าหมายสูงสุดขององค์กรไม่ใช่เพียงการทำกำไร แต่กำไรจากการดำเนินธุรกิจเป็นเสมือนทางผ่านไปสู่ประโยชน์สุขร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงเชื่อมั่นว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นกรอบในการดำเนินงานด้วยความสมดุล โดยคำนึงถึงศักยภาพของตนเองและสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำองค์กรสู่ความมั่นคงในการดำเนินงาน พระมหากรุณาธิคุณสร้างประโยชน์สุขแก่ชาวไทยและชาวโลก

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่คนไทยสามารถนำไปใช้ได้ทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ เพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน ทำให้คนไทยมีความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุข และสังคมก็มีความสุขอย่างยั่งยืนซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น แต่เป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อนานาประเทศที่สามารถเริ่มได้จากการสร้างภูมิคุ้มกันในตนเองสู่ชุมชน และสู่เศรษฐกิจในวงกว้างขึ้นในที่สุด

ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระชนมพรรษาครบ ๘๔ พรรษา จึงขอเชิญชวนให้พี่น้องชาวไทยทุกคนร่วมกันแสดงความจงรักภักดีด้วยการประพฤติตนเป็นคนดี คิดดี ทำดี และน้อมนำพระราชดำรัส โดยเฉพาะหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของตัวเองอันจะนำมาซึ่งความสุขอย่างยั่งยืน และขอให้ชาวไทยรักและสมัครสมานสามัคคีกัน เพราะความสามัคคีจะเป็นพลังขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคง เพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้เป็นที่รักยิ่งของพวกเราชาวไทย

๔.กรณีศึกษาบุคคลที่มีผลงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเภทธุรกิจขนาดกลาง

ดร.วัชรมงคล เบญจธนะฉัตร์ ประธานกรรมการ บริษัท บาธรูมดีไซน์ จำกัด ผู้ชนะเลิศการประกวดผลงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปี ๒๕๕๒ ประเภทธุรกิจขนาดกลาง ได้น้อมนำ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการปรับรูปแบบการทำ งาน เพื่อแก้ไขปัญหาของบริษัทในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ จนสามารถนำ พาบริษัทเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน เขาคิดอยู่เสมอว่าการทำ งานอย่างหนักของตนเองเป็นเพียงเศษเสี้ยวธุลีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงงานมาอย่างเหนื่อยยากตลอดเวลากว่า ๖๕ ปี เขาไม่ต้องการแค่พูดว่ารักพ่อ แต่ต้องการทำ ดีให้เป็นต้นแบบแก่ครอบครัว พนักงานและขยายผลสู่สังคมต่อไป

น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อแก้ไขวิกฤตเศรษฐกิจ

บริษัทของผมก่อตั้งในปี ๒๕๓๘ ตอนนั้นเราพึ่งพาสินค้าต่างประเทศ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ พอเกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี ๒๕๔๐ ทำให้องค์กรของเราต้องปรับรูปแบบการทำงาน ผมมีโอกาสได้รับฟังพระราชดำรัสเกี่ยวกับเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้ฟังการบรรยายเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ท่านบอกว่าผู้ที่จะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ไม่จำเป็นต้องเป็นเกษตรกรเท่านั้น หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ ปรัชญาแห่งความสมดุล ซึ่งจะนำไปสู่ความสุขคือ ประโยชน์สุขที่สมดุล ถ้าธุรกิจเสียสมดุลย่อมเกิดปัญหา ดร.สุเมธ ได้ให้แนวคิดกับผมว่า ลองย้อนกลับมาวิเคราะห์ธุรกิจว่าขาดความสมดุลมิติไหน ผมได้วิเคราะห์และพบว่า ปัญหาแรกคือ อัตราแลกเปลี่ยน ผมจึงทำประกันความเสี่ยงอัตราแลกเปลี่ยนกับธนาคาร ปัญหาที่ ๒ คือ เราไม่มีตราสินค้าเป็นของตัวเอง เราจึงเรียนรู้ที่จะสร้างตราสินค้าของคนไทย ปัญหาที่ ๓ คือ เราพึ่งพาสินค้าจากต่างประเทศอย่างเดียว เราจึงลดการนำเข้า และพึ่งพาตัวเองมากขึ้น หลังจากนั้นจึงสร้างนวัตกรรมสินค้าใหม่ๆ ที่สามารถยืนอยู่บนตลาดโลกได้ เพื่อให้สมดุลทุกมิติใช้ความพอประมาณ มีภูมิคุ้มกัน มีเหตุผล และขับเคลื่อนองค์กรด้วยความรัก หลังจากนั้นเราน้อมนำคำว่า “พอประมาณ การสร้างภูมิคุ้มกัน และความมีเหตุผล” มาประยุกต์ใช้แบบง่ายๆ ความพอประมาณคือ ต้องเรียนรู้การพึ่งพาตนเอง การสร้างภูมิคุ้มกันคือการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้ ความมีเหตุผลคือ ทำให้องค์กรเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นให้ได้ คำว่าผู้อื่นในที่นี้คือ ผู้ถือหุ้น ผู้บริหาร และพนักงานทุกคน รวมถึงลูกค้า คนในชุมชนรอบๆองค์กร จนกระทั่งคนในสังคม ประเทศ และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ องค์กรของเราได้ใช้ความรักเป็นตัวขับเคลื่อน บริหารงานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความรักด้านแรกคือ รักสิ่งที่เราทำ สิ่งที่เราถนัด นั่นคือการสร้างภูมิต้านทาน เมื่อพบปัญหาแล้ว สามารถยิ้มได้ และไม่ยอมแพ้ ความรักด้านที่สองคือ ต้องรักในสิ่งที่ตัวเองมี และยินดีในสิ่งที่ตัวเองได้

ความสุขอยู่ที่ความพอใจ และไม่โลภ นั่นคือความพอประมาณ

ผมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้กับวิสัยทัศน์ของบริษัทใน ๓ ประเด็น คือ หนึ่ง เราต้องเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมของห้องน้ำ ๑ ใน ๕ ของโลก สอง เราจะประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กร และสาม เราจะพัฒนาองค์กรเพื่อให้เกิดคุณค่าต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความรักกับพนักงาน ยิ่งให้ยิ่งได้ ยิ่งมีความสุข

ผมมองพนักงานเหมือนน้อง ให้ค่าแรงกับโบนัสที่เป็นมาตรฐาน ให้พนักงานเรียนต่อโดยไม่มีสัญญาผูกมัด มีทุนการศึกษาให้ลูกของพนักงาน มีศูนย์เลี้ยงเด็กเล็ก สำหรับดูแลลูกพนักงานหลังเลิกเรียน มีหนังสือการ์ตูนให้อ่าน มีกิจกรรมให้เด็กๆ ทำ และสอนทำการบ้าน ให้พนักงานหยุดงานในวันเกิดและมีของขวัญให้ ในทางกลับกันพนักงานต้องรู้จักการให้ โดยแบ่งเงินที่ได้รับเป็นของขวัญวันเกิดส่วนหนึ่งตั้งเป็นกองทุนเลี้ยงเพื่อน มีแปลงปลูกพืชไว้ทำอาหารรับประทานร่วมกันเราใช้นโยบายให้พนักงานมีเงินเหลือดีกว่าให้มีรายได้มากขึ้นแต่ไม่มีเงินเหลือ เราเลี้ยงอาหารกลางวันพนักงานทุกคนฟรี และมีนโยบายบายปลดหนี้ให้พนักงาน ให้ทำบัญชีครัวเรือน ดังนั้น พนักงานที่นี่อยู่กับเรามากกว่า ๑๐ ปี ไม่มีสมองไหล เราดูแลครอบครัว ดูแลลูกหลาน ดูแลคุณพ่อคุณแม่ของเขา เป็นสิ่งหนึ่งที่มัดใจเขา หลายคนอาจสงสัยว่าการทำธุรกิจให้ผลประโยชน์พนักงานมากขนาดนี้จะอยู่ได้อย่างไร ผมคิดว่าการทำธุรกิจให้อยู่ได้ไม่ได้หมายความว่าเราต้องเอาเปรียบพนักงาน เอาเปรียบลูกค้า ความจริงเราต้องให้ก่อน สิ่งตอบแทนที่ได้ก็คือ ประสิทธิภาพการทำงานที่ดีขึ้น พนักงานทุ่มเททำงานและดูแลองค์กรเหมือนกับเป็นองค์กรของเขาเองนี่คือสิ่งที่เงินซื้อไม่ได้

ในช่วงนี้เศรษฐกิจไม่ดี พนักงานระดับปฏิบัติที่รายได้ต่ำกว่าหนึ่งหมื่นบาท บริษัทแจกข้าวสารและอาหารแห้งให้ แม้จะไม่มากแต่ก็เป็นน้ำใจ คำว่ากำไรไม่ได้หมายถึงเงินอย่างเดียว กำไรสูงสุดในความหมายของพระเจ้าอยู่หัวคือ “ประโยชน์และความสุข” ไม่ใช่มองแค่ระยะสั้น เราต้องมองระยะยาว แล้วกำไรในแง่ของประโยชน์และความสุข จึงทำให้องค์กรสามารถเลี้ยงตัวเอง และขยายธุรกิจได้ ขณะเดียวกันคนที่ทำงานและอยู่รอบองค์กรก็ต้องมีความสุขถ่ายทอดแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่พนักงานผมถ่ายทอดแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้พนักงาน โดยจะบรรยายให้พนักงานฟังทุกเดือน ขณะเดียวกันผมทำให้ดู อยู่ให้เห็นและเย็นให้สัมผัส นำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปฏิบัติเป็นตัวอย่าง

นอกจากนี้ ผมได้สร้างกิจกรรมให้เขาเห็นความสุขง่ายๆ เรามีกิจกรรมที่ช่วยเหลือคนอื่นและจัดประกวดเรื่องของบัญชีรายจ่ายครัวเรือน ทุกวันพุธพนักงานที่บริษัทจะสลับกันไปช่วยงานบ้านเด็กกำพร้า หรือบ้านพักคนชรา ทำให้พนักงานมีความสุขกับการทำประโยชน์ให้แก่คนอื่นก่อน และนำมาถ่ายทอดและเชิดชูเพื่อเป็นตัวอย่างต่อไปให้ความรักกับลูกค้าและสังคมสู่ความยั่งยืน

สำหรับลูกค้าเรารักเหมือนพ่อแม่ ต้องให้เขาได้ใช้ของดีมีคุณภาพเหมือนที่เราอยากให้พ่อแม่ของเราใช้ ผมจึงพัฒนาสินค้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์และความคุ้มค่าอย่างสูงสุดให้กับลูกค้า สินค้าของเราจึงแตกต่างจากสินค้าบริษัทอื่น ซึ่งในปัจจุบันสินค้าของเราได้การรับรองมาตรฐานจากสถาบันภายในประเทศ และประเทศในยุโรป ขณะเดียวกันต้องให้ความรักกับคนในสังคมด้วย เช่น ช่วยงานโครงการพระเมตตาสมเด็จย่าและเป็นวิทยากรช่วยงานในการขับเคลื่อนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในภาคธุรกิจทั่วประเทศ นอกจากนี้ ผมเป็นกรรมการทางด้านธุรกิจเพื่อสังคมของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยพยายามประยุกต์ใช้กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม หรือ CSR (Corporate Social Responsibility) ของฝั่งตะวันตกกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของขวัญถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สิ่งที่ผมทำเพื่อตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ คือ การน้อมนำแนวพระราชดำรัสของพระองค์มาประยุกต์ใช้ และทำให้คนไทยได้เห็น เช่น ในเรื่องของสังคม ถ้าบริษัทหนึ่งบริษัทช่วยจ้างพนักงานหนึ่งคนมาช่วยดูแลผู้ด้อยโอกาส สังคมจะงดงาม เราต้องทำเป็นแบบอย่างแล้วขยายผล พวกเราจึงควรต้องลุกขึ้นมาช่วยกันปฏิบัติให้พระองค์ทรงหายเหนื่อยให้พระองค์ทรงยิ้มได้

ผมคิดว่าของขวัญที่ดีที่สุดที่คนไทยจะทำเพื่อถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ ต้องมองทุกคนเป็นเพื่อน มองโลกในแง่ดี รู้จักสันโดษ คือพอใจในสิ่งที่ตนมี นอกจากคำว่ากตัญญูแล้วต้องกตเวทีด้วย คือต้องทดแทนบุญคุณ ศึกษาคำที่พ่อสอนและทำดีที่สุด แล้วขยายผลต่อนโยบายของบริษัทผมจะทำให้พนักงานศึกษา เข้าใจ และรักพ่อที่สุด แล้วนำความรู้ไปใช้ที่บ้าน แค่นี้ก็เพียงพอแล้ว ปัจจุบันบริษัทเอกชนในประเทศไทยมีประมาณ ๒.๓ ล้านบริษัท ถ้าน้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปใช้ ถ้าบริษัทหนึ่งมีพนักงาน ๑๐ คน และดูแลพนักงานเหมือนลูกเหมือนน้อง ก็จะมีคนไทยครึ่งประเทศที่อบอุ่นและมีความสุขขอทำงานเพื่อเผยแพร่แนวพระราชดำรัสจนกว่าชีวิตจะหาไม่

บริษัทของผมก่อตั้งมาเพียง ๑๖ ปี แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงงานมากว่า ๖๕ ปี การทำงานของผมเป็นเพียงเศษเสี้ยวธุลีของพระองค์ เวลาที่ผมเหนื่อย เมื่อมองเห็นพระพักตร์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้วก็หายเหนื่อย ผมคิดว่าผมเป็นแค่ส่วนเล็กๆ เป็นแค่ลูกที่รักพ่อ ที่ไม่ใช่แค่พูดแต่ต้องการทำดีให้เป็นต้นแบบให้ครอบครัว พนักงาน และขยายผลสู่สังคมอย่างกว้างขวางต่อไป และจะทำอย่างสุดกำลังความสามารถจนกว่าจะหมดลมหายใจ ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่เปรียบมิได้

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นปัญหาหลักของเกษตรกรที่สำคัญ ประการหนึ่ง คือ การขาดแคลนน้ำเพื่อเกษตรกรรมและมีความเสี่ยงกับความเสียหายอันเนื่องมาจากความแปรปรวนของดิน ฟ้า อากาศ และฝนทิ้งช่วง จึงได้พระราชทาน “ทฤษฎีใหม่”เพื่อเป็นแนวทางบริหารการจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด

กรณีศึกษาบุคคลที่มีผลงานตามทฤษฎีใหม่

จากการน้อมนำแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” มาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของเกษตรกรในภูมิภาคต่างๆ พบว่า ช่วยให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการที่ดินควบคู่กับการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์อย่างสูง สดุ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ตามอัตภาพ มีงานทำ มีอาหารไว้บริโภค มีรายได้เพียงพอต่อการครองชีพตลอดทั้งปี ตามหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่เน้นการดำรงชีวิตให้อยู่ในความพอดี ไม่เดือดร้อน สามารถอุ้มชูตนเองได้ ดังตัวอย่างความสำเร็จของบุคคล ดังต่อไปนี้

๑.นายจันทร์ที ประทุมภา ผู้ชนะเลิศการประกวดผลงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ ปี ๒๕๕๐

นายจันทร์ที ประทุมภา เกษตรกรตำบลตลาดไทร อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า ผมพ้นวิกฤตชีวิตมาได้เพราะน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้แก่พสกนิกรชาวไทยมาใช้ พระองค์ทรงงานเหน็ดเหนื่อยเพื่อปวงประชาชน ทรงเป็นห่วงประชาชน ถ้าเรารักในหลวงก็ควรทำ ตามที่พระองค์ทรงสอนขยันประหยัด รับฟังความคิดเห็น จุดเริ่มต้นของความพอเพียง

สมัยก่อนครอบครัวของผมค่อนข้างมีฐานะ แต่เพราะความโลภผมถูกหลอกให้เป็นนายหน้าหาคนไปทำงานต่างประเทศ แล้วไม่ได้ไป ผมต้องเอาเงินที่มีอยู่ใช้หนี้ ทำให้เราหมดเนื้อหมดตัว จึงเปลี่ยนอาชีพมาเป็นกรรมกรรับจ้างเลื่อยไม้ ขุดดิน จากที่เคยหาเงินได้วันละ ๒๐๐-๔๐๐ บาท เหลือเพียง ๒๐ บาท รับจ้างอยู่ ๒-๓ ปี เพื่อนสนิทชวนผมไปทำงานรับเหมาก่อสร้างที่ประเทศมาเลเซีย ความลำบากจากการรับจ้างขุดดิน ทำให้ผมต้องเปลี่ยนตัวเอง สิ่งแรกคือ มีความขยันหมั่นเพียรมากขึ้น ผมทำงานได้เงินค่าล่วงเวลาอันดับ ๑ ของพนักงาน ๕๐๐ คน สิ่งที่สองคือรู้จักการประหยัด การออมไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ผมทำงานอยู่ที่ประเทศมาเลเซีย ๑ ปี เก็บเงินได้ ๑๕๐,๐๐๐ บาท และสิ่งที่สาม คือ การวางแผนการเงินร่วมกับคนในครอบครัว ผมปรึกษากับคนในครอบครัวแล้วสรุปว่า เราควรทำสิ่งที่เราถนัด จึงกลับมาทำนาอย่างเก่า และแบ่งเงินส่วนหนึ่งใช้หนี้ อีกส่วนหนึ่งไถ่ที่นาคืนยึด

หลักทฤษฎีใหม่ และเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต เมื่อได้นำคืนมาแล้วแต่ไม่มีอุปกรณ์ทำนา เพราะเงินหมด จึงตัดสินใจกู้เงิน ธ.ก.ส. ๕,๐๐๐ บาท นำเงินมาลงทุนทำนา และใช้เงินทุกบาททุกสตางค์อย่างคุ้มค่าที่สุด ผ่านไป ๓ ปี หนี้กลับเพิ่มขึ้น ผมจึงศึกษาหาความรู้จากพ่อผาย สร้อยสระกลาง ปราชญ์ชาวบ้านที่ท่านทำเกษตรแล้วประสบความสำเร็จ พ่อผายบอกว่าให้ใช้หลักเกษตรทฤษฎีใหม่ ปิดรูรั่วและวางแผนจัดพื้นที่

สำหรับทำการเกษตร อันดับแรกคือขุดสระน้ำเอง และทำเกษตรผสมผสานแบบครบวงจร จากนั้น ผมได้สำรวจข้อมูลรายรับรายจ่ายในครอบครัวเพื่ออุดรูรั่ว และวางแผนการเพาะปลูก โดยปลูกทุกสิ่งทุกอย่างที่เราซื้อกิน ปีที่ ๒ ผมเริ่มหาตลาดขายพืชผลใกล้บ้าน สำรวจร้านค้าใกล้บ้านว่าเขาขายอะไร จากนั้นจึงวางแผนขุดสระเพิ่ม นำเงินจากการเก็บออมมาซื้อปัจจัยการผลิต ผมสามารถเก็บเล็กผสมน้อย ได้เงินก้อน และนำมาขยายพื้นที่ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น ไม้เศรษฐกิจ และเลี้ยงสัตว์ จากพื้นที่ ๕ ไร่เป็น ๒๒ ไร่และสามารถใช้หนี้ได้หมดภายใน ๕ ปี

หลักสำคัญที่ผมเน้น คือ การลดรายจ่ายเปลี่ยนจากการใช้ปุ๋ยเคมีมาทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง ผลิตอาหารปลาและแปรรูปผลผลิตเอง ประยุกต์ทฤษฎีและการปฏิบัติให้เข้ากัน นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ให้สอดคล้อง ด้วยความพอประมาณ และมีเหตุผล ในที่สุดผืนนาของเรามีความอุดมสมบูรณ์ มีทุกสิ่งทุกอย่างในพื้นที่ของเรา นี่คือภูมิคุ้มกันขยายความรู้สู่ชุมชนตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณ ความสำเร็จของผมเกิดขึ้นได้เพราะได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปรบั ใช้ในการดำรงชีวิตผมคิดว่าหากประชาชนเป็นทุกข์ ในหลวงก็ทรงเป็นทุกข์ด้วย ถ้าประชาชนมีความสุข พระองค์ก็ทรงมีความสุขด้วย ผมรู้สึกเป็นหนี้พระองค์ผมจึงอยากตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณพระองค์ที่ทรงทำให้เราสามารถพ้นวิกฤตได้

ผมจึงเริ่มขยายความรู้สู่ชุมชน ให้เขามาเรียนรู้สิ่งที่เราทำ จนประสบความสำเร็จโดยสอนให้รู้จักทำเกษตรผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่ของในหลวง ผมทุ่มเทแรงใจแรงกายเพื่อถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวใช้บ้านของผมเป็นแหล่งศึกษาดูงาน และนำเงินที่สะสมมาสร้างอาคารเพื่อขยายการฝึกอบรมให้กับเกษตรกร มีคนมาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก ทั้งหน่วยงานราชการ ชุมชน นักเรียน นักศึกษา รวมถึงลูกหลานและคนในครอบครัวของผมก็กลับมาช่วยงานที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หลักเศรษฐกิจพอเพียงทำไม่ยากถ้ามีใจ

ผมพ้นวิกฤตชีวิตมาได้เพราะน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้แก่พสกนิกรชาวไทยมาใช้ พระองค์ทรงงานเหน็ดเหนื่อยเพื่อปวงประชาชนทรงเป็นห่วงประชาชน ถ้าเรารักในหลวงก็ควรทำตามที่พระองค์ทรงสอน ชีวิตจิตใจของผมเพื่อในหลวง ถ้าไม่มีพระองค์ผมคงไม่มีวันนี้ หลักเศรษฐกิจพอเพียงทำไม่ยากถ้ามีใจ และมีความเพียร ความรู้คู่คุณธรรมอยู่ในนั้นหมด หลายคนรักในหลวง แต่ไม่ทำตาม ถ้าจะทำขอให้อันดับแรกเริ่มจากพัฒนาตัวเอง จากนั้นจึงขยายไปสู่คนในครอบครัว แล้วค่อยขยายขับเคลื่อนสู่ชุมชน

ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงมีพระชนมพรรษาครบ ๘๔ พรรษา ขอเชิญชวนให้ชาวไทยทุกคนสร้างความสามัคคีทุกหมู่เหล่า อย่าคิดแตกแยก อย่าคิดสิ่งไม่ดี ช่วยกันขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้เห็นเป็นรูปธรรม เมื่อทุกคนมีความสุขพระองค์ก็ทรงมีความสุขเราควรทำให้ประสบความสำเร็จเพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอันเป็นที่รักของคนไทยทุกคน

๒.นายมนัส คล้ายรุ่ง ผู้ชนะเลิศประกวดการจัดการทรัพยากรน้ำ ชุมชนตามแนวพระราชดำริครั้งที่ ๔ ปี พ.ศ.๒๕๕๔ ประเภทพื้นที่ต้นน้ำพื้นที่ป่า

ผู้แทนชุมชนบ้านคลองเรือ ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร บ้านคลองเรือถูกถางทำลายเพื่อการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยจนเกิดภาวะขาดแคลนน้ำ นายมนัส คล้ายรุ่งและชาวบ้าน จึงได้ร่วมใจน้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปฏิบัติทั้งการจัดการดูแลรักษาป่าและแหล่งน้ำ เศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่นำความสุขและความอบอุ่นสู่ชุมชน เพราะการมีน้ำใช้ตลอดปี นำไปสู่การผลิตไฟฟ้าพลังน้ำตามแนวพระราชดำริ ช่วยสร้างอาชีพและรายได้ ไม่ต้องไปทำงานต่างถิ่น เป็นความภาคภูมิใจที่สุด ในชีวิตที่เขาได้น้อมนำ แนวพระราชดำริมาใช้พัฒนาชุมชนนานกว่า ๑๐ ปี จึงเชื่อมั่นว่าการพัฒนาตามแนวทางนี้จะช่วยให้ประเทศมีความมั่นคง นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่น้อมนำแนวพระราชดำริมาปฏิบัติ “คนอยู่ ป่ายัง” บ้านคลองเรือเป็นหมู่บ้านที่เกิดจากการรวมตัวของคนต่างถิ่นจาก ๔ ภาค อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ทำให้เกิดการบุกรุกป่าเพื่อใช้พื้นที่ในการสร้างบ้านและทำการเกษตร ทำให้เกิดสภาวะขาดแคลนน้ำ ประสบปัญหาฝนทิ้งช่วง น้ำแล้ง เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ ได้เข้ามาให้ความรู้กับชุมชนเพื่อให้หยุดการถางป่าเพื่อให้สามารถอยู่ในพื้นที่ต่อไปได้ แทนการอพยพคนออกจากพื้นที่ป่าตามนโยบายของรัฐในขณะนั้น ผมจึงน้อมนำแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ “ป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง” และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “บ้านเล็กในป่าใหญ่” ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มาจัดทำโครงการร่วมกับชุมชน คือ โครงการ “คนอยู่ ป่ายัง” ทำอย่างไรให้คนอยู่ได้และยังคงมีป่าอยู่ด้วย นอกจากนี้ ผมได้นำตัวอย่างความสำเร็จของชุมชนหลายแห่ง ที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่มาปฏิบัติ มาปรับใช้ในที่ดินทำกิน โดยทำเกษตรผสมผสานแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว และดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งได้น้อมนำแนวพระราชดำริด้านการจัดการป่าต้นน้ำและทรัพยากรน้ำชุมชน มาปรับใช้ในการพัฒนาด้านต่างๆ ในชุมชน โดยปี ๒๕๒๗ เริ่มสร้างฝายชะลอน้ำ จนปัจจุบันมีฝายชะลอน้ำเป็นระยะๆ ตลอดลำห้วยทั้ง ๔ ห้วย และได้ต่อท่อเพื่อทำประปา ภูเขา จัดสรรน้ำใช้ภายในชุมชน รวมถึงได้ร่วมกันสร้างฝายกักเก็บน้ำ

ขนาดใหญ่ เป็นฝายน้ำล้น สามารถใช้ประโยชน์จากตัวฝายเป็นถนนและสะพานในการสัญจรไปมาได้อีกด้วย

ชุมชนคลองเรือคืนสู่ความสมบูรณ์

จากการมีน้ำใช้ตลอดทั้งปี จึงเป็นจุดเปลี่ยนความคิดของคนในชุมชนว่า เพียงไม่บุกรุกป่ามีการบริหารจัดการที่ดี ก็สามารถมีน้ำไว้ใช้ในชุมชนมากขึ้น ชุมชนจึงหยุดบุกรุกพื้นที่ป่า และหันมาช่วยกันรักษาต้นน้ำไว้ไม่ให้ถูกทำลาย โดยร่วมมือร่วมใจกันฟื้นฟู ดูแลรักษาป่าเป็นอย่างดี จนได้รับพระราชทานธง“พิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต” จากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากป่าในการทำมาหากินด้วย เมื่อผืนป่าคืนความอุดมสมบูรณ์ ความชุ่มชื้นก็กลับคืนสู่บ้านคลองเรือ ส่งผลให้มีน้ำ ใช้และทำเกษตรผสมผสานและพืชหมุนเวียนได้ตลอดทั้งปี คนในชุมชนมีรายได้ ไม่เดือดร้อนเรื่องการทำมาหากิน ช่วยให้สามารถพัฒนาเรื่องอื่นๆ ต่อไปได้ขยายผลการจัดการน้ำสู่การผลิตไฟฟ้าใช้ในชุมชน และแบ่งปันแก่ชุมชนอื่นๆ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตรัสเสมอว่า“น้ำคือชีวิต” ผมได้ประจักษ์แล้ว การดูแลรักษาป่าไม่เพียง ช่วยให้มีน้ำเพื่อใช้ทำการเกษตรและอุปโภคบริโภคเท่านั้น เราสามารถนำน้ำมาผลิตไฟฟ้าใช้ได้ด้วย เมื่อผมได้ศึกษาดูงานเรื่องไฟฟ้าพลังน้ำที่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ จึงกลับมาประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้าขนาดเล็ก ทดลองใช้กับบ้านตนเองก่อน เมื่อเห็นผลแล้วชาวบ้านจึงทำตาม ต่อมากรรมการหมู่บ้านมีความเห็นร่วมกันว่าควรสร้างโรงไฟฟ้าพลังน้ำชุมชนคลองเรือเพื่อให้ทั้งชุมชนมีไฟฟ้าใช้ จึงร่วมกันทำฝายแม้วขึ้นมาเพื่อเก็บกักน้ำ โดยร่วมกันบริจาคเงินเพื่อซื้อเสาไฟฟ้าและสร้างอาคาร และได้รับการสนับสนุนเครื่องผลิตกระแสไฟฟ้าพลังนำ้ จากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยโดยชุมชนเก็บค่าใช้ไฟกันเอง รายได้จากค่าไฟ ส่วนหนึ่งนำมาใช้บำรุงรักษาอุปกรณ์ และอีกส่วนหนึ่งจัดตั้งเป็นกองทุนดูแลเด็กนักเรียนและสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุ ทุนการศึกษา และ “กองทุนหมุนไป” สำหรับสนับสนุนให้หมู่บ้านที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ นำไปดำเนินการในลักษณะเดียวกัน และเมื่อมีไฟฟ้าใช้และมีรายได้แล้ว ก็ให้จัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อสนับสนุนหมู่บ้านอื่นๆ ต่อไป

ภูมิใจที่ได้ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริ... ชุมชนอยู่ดีมีสุข

ความภาคภูมิใจที่สุดของผม คือการได้น้อมนำแนวพระราชดำริของพระองค์มาปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนมานานกว่า ๑๐ ปี สิ่งที่ได้รับคือ ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น คนอยู่กับถิ่น ไม่อพยพไปขายแรงงานที่อื่น มีความมั่นคงด้านอาหาร และคนในชุมชนมีความสามัคคี โดยขณะนี้ ชุมชนได้ร่วมกันทำให้บ้านคลองเรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขณะนี้ชุมชนของเรามีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หลังจากที่ได้อนุรักษ์ทุกสิ่งทุกอย่างไว้ ไม่หลงไปตามกระแสที่ฟุ้งเฟ้อ

ทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด... ถวายในหลวง

ผมจะปฏิบัติตามแนวพระราชดำริและขยายผลการพัฒนาหมู่บ้านเล็กๆ นี้ ให้เป็นแบบอย่างขยายผลสู่ชุมชนอื่นๆ ต่อไป และเชื่อว่าถ้าพัฒนาไปตามแนวทางนี้ประเทศจะมีความมั่นคงกลับสู่วิถีเดิมที่มีความเป็นไทย มีความอบอุ่น และมีความสุขที่พอเพียงอย่างยั่งยืน ในโอกาสที่พระองค์ทรงมีพระชนมพรรษาครบ ๘๔ พรรษา ขอเชิญชวนให้พสกนิกรชาวไทยทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด ซึ่งคือหัวใจของชาวชุมชนคลองเรือ

บทสรุป

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นรากฐานการพัฒนาคนและสังคมที่ยั่งยืน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ พระราชทาน “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานถึง ๔๕ ปี พระองค์ทรงเน้นย้ำ แนวทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้คุณธรรม ความรู้ และดำเนินชีวิตด้วยความเพียร เพื่อป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤตและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

การน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ให้ได้ผลในการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องเริ่มจากความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องว่าเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงอะไรและมีหลักการสำคัญอะไรบ้างที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต รวมทั้งเห็นถึงประโยชน์จากการที่จะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ สร้างแรงบันดาลใจที่จะทดลองนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตทั้งในชีวิตประจำวัน และการดำเนินชีวิตต่างๆ ร่วมกับผู้อื่น โดยคำนึงถึงการพึ่งพาตนเองเป็นเบื้องต้น การทำอะไรที่ไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง การใช้เหตุผลเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ และการกระทำต่างๆ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในด้านต่างๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และไม่ทำอะไรที่เสี่ยงจนเกินไป จนทำให้ตนเอง หรือคนรอบข้างเดือดร้อนในภายหลัง ที่สำคัญ การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจัง จะส่งผลให้การพัฒนาประเทศก้าวหน้าไปอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี อันจะนำไปสู่ “ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย”

คำถามทบทวน

จงตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

๑. จงอธิบายและยกตัวอย่าง การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว

๒. จงอธิบายและยกตัวอย่าง การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน

๓. จงอธิบายและยกตัวอย่าง การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ

๔. จงอธิบายและยกตัวอย่าง การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเกษตรกร

๕. จงอธิบายและยกตัวอย่าง การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มนักธุรกิจ

๖. จงอธิบายและยกตัวอย่าง การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มนักการเมือง

๗. จงอธิบายและยกตัวอย่าง การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๘. จงอธิบายและยกตัวอย่าง การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มครูและอาจารย์

๙. จากการศึกษาบุคคลที่มีผลงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จงเลือกบุคคลที่ท่านประทับใจกับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ๑ ท่าน แล้วอธิบายว่าเพราะเหตุใด ท่านถึงประทับใจ

๑๐. จงอธิบายและยกตัวอย่าง การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน